

Rapport 2010:50

Arkeologisk utredning etapp 2

Två undersökningar för vindkraft vid Råby

Råby 7:1
Ödeshögs socken
Ödeshögs kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

Två undersökningar för vindkraft vid Råby

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte och frågeställningar	4
Metod och dokumentation	5
Resultat och tolkning	5
Tekniska uppgifter	6
Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar	7

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

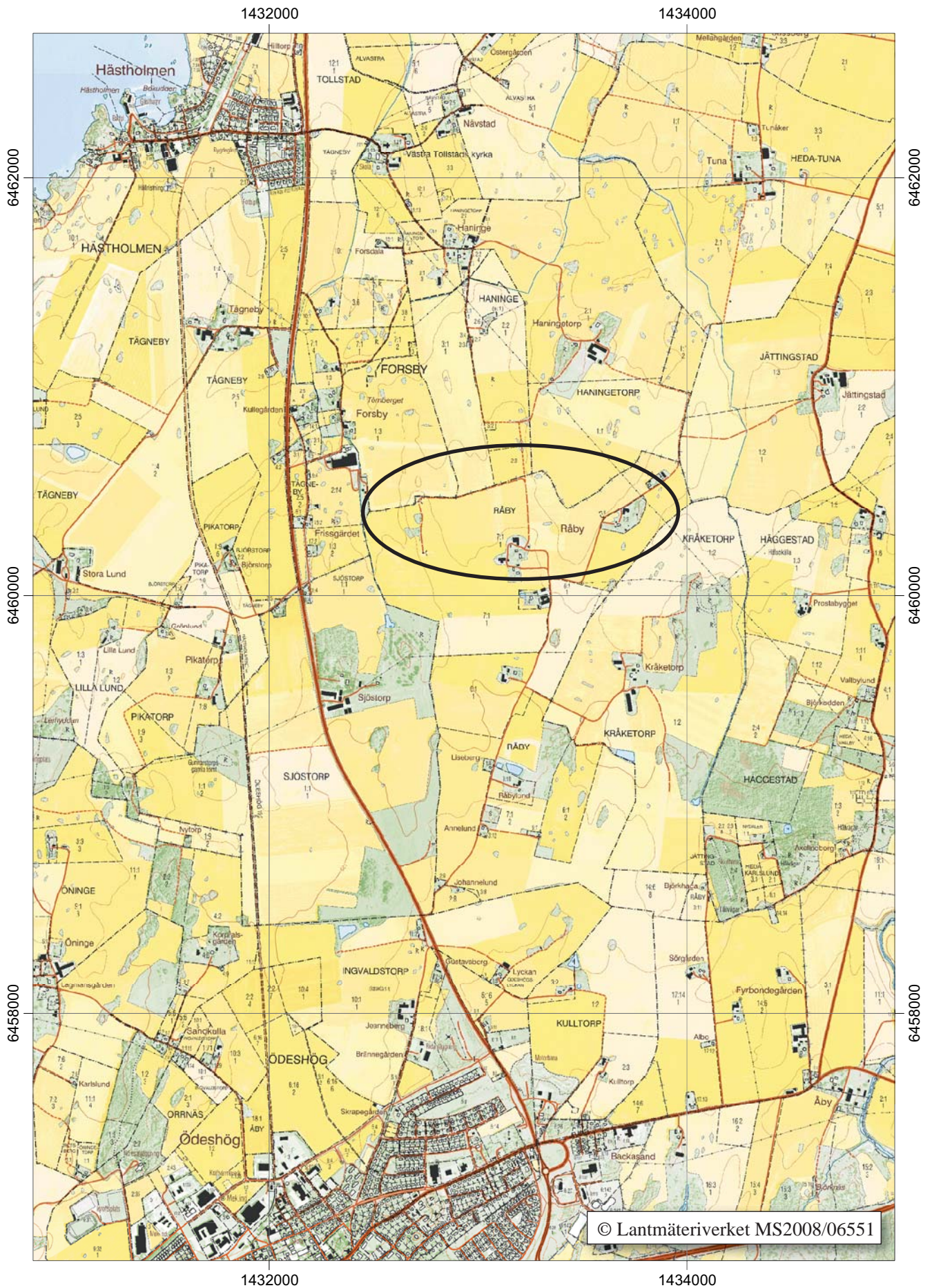
Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde i november 1999 en arkeologisk utredning etapp 2 inför uppförandet av ett vindkraftverk och i samband med nedläggandet av elkabel till verken. År 2001 kompletterades vindkraftanläggningen med ett andra vindkraftverk söder om det första varvid en förnyad utredning gjordes.

Vid den första utredningen påträffades tre områden med fornlämningar vid schaktningen för elkabeln. Boplatslämningarna har senare erhållit fornminnesnumren RAÄ 134, 135 och 136. På RAÄ 134 längst i väster dokumenterades sju anläggningar i form av härdar, kulturlagerrester och gropar. På RAÄ 135 strax sydöst om RAÄ 134 dokumenterades fem anläggningar i form av gropar och härdar. En härd kunde ¹⁴C-dateras till senneolitikum. Vid RAÄ 136 längst i öster dokumenterades en grop/nedgrävning vilken tolkades som en kokgrop.

Olle Hörfors
Antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8E2j, med utredningsområdet markerat. Skala 1:25 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde i november 1999 en arkeologisk utredning etapp 2 inför uppförandet av ett vindkraftverk och i samband med nedläggandet av elkabel till verket. År 2001 kompletterades vindkraftsanläggningen med ett andra vindkraftverk söder om det första varvid en förnyad utredning gjordes.

Uppdragsgivare var i det första fallet R&B Vindkraft AB, och i det andra fallet Hans Danielsson vilka även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för båda utredningarna var Viktoria Björkhager, i det första fallet tillsammans med Markus Lindberg. För rapporten svarade Viktoria Björkhager och Olle Hörfors.

Områdesbeskrivning

Råby är beläget i det öppna slättlandskapet mitt mellan Ödeshögs och Hästholmens samhällen. Landskapet är ett fullåkerslandskap med endast ett fåtal uppstickande impediment. I denna typ av landskap är de registrerade fornlämningarna få, oftast en följd av överplöjning. Istället präglas fornminnesbilden av ett stort antal lösfynd av fornsaker och av att boplatser och andra forntida lämningar ofta framkommer vid

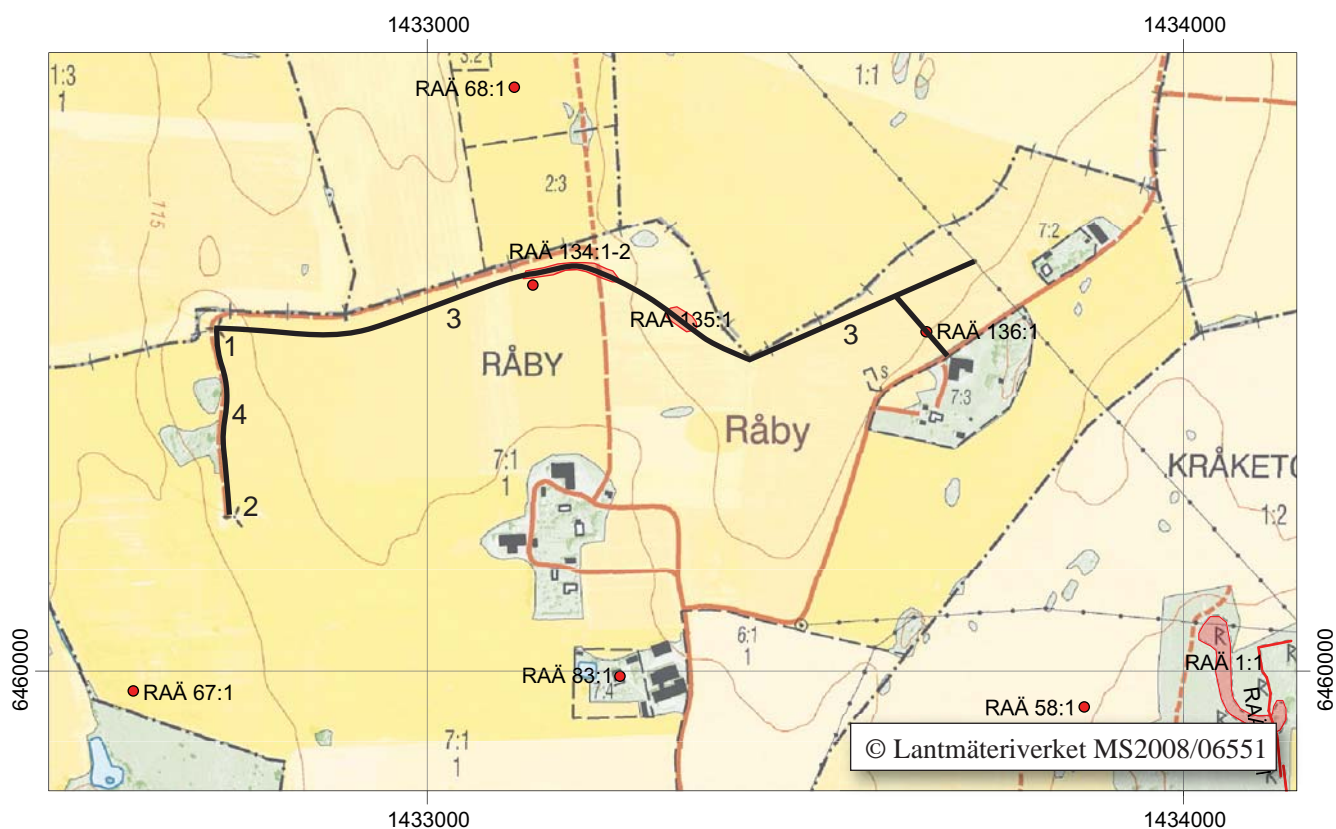
arkeologiska utredningsgrävningar.

I de närmste omgivningarna finns ett antal fynd av stenåldersföremål (RAÄ 67 och 83 i Ödeshögs socken och RAÄ 68 i V Tollstads socken). Den närmaste trakten innehåller också en hällristningslokal med 10 skålgropar (RAÄ 28 i V Tollstad).

Vid en arkeologisk utredning sommaren 2000 inför anläggandet av golfbanan vid Stora Lund, väster om det nu aktuella området framkom två forntida boplatser (Björkhager 2001). Den ena, RAÄ 81, kunde dateras till bronsålder medan den andra, RAÄ 82 daterades till romersk järnålder.

Syfte och frågeställningar

De arkeologiska utredningarna, etapp 2, hade till syfte att fastställa om forn- och/eller kulturlämningar fanns inom området för den planerade exploateringen. Om fast fornlämning skulle framkomma var syftet i första hand att undvika ingrepp i denna genom att i möjligaste mån flytta sträckningen. Om ingrepp var nödvändiga skulle lämningarna beskrivas till karaktär, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet samt om möjligt dateras.

Figur 3. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8E2j, med utredningssträckan markerad. Exploateringsområdet bestod av platsen för två vindkraftverk (litt 1 anlagt 1999 och litt 2 anlagt 2001) och nedgrävandet av en elledning mellan vindkraftverket och en befintlig högspänningsledning (litt 3 nedgrävd 1999 och litt 4 nedgrävd 2001). Skala 1:10 000.

Metod och dokumentation

Vid den arkeologiska utredningen 1999 avbanades en yta om 100 m² på den plats där fundamentet för vindkraftverket skulle stå. Inför nedläggandet av elkablen grävdes ett 1 km långt schakt fram till en befintlig högspänningsledning. Båda arbetena stod under anti-kvarisk kontroll.

De framkomna anläggningarna rensades fram för hand samt beskrevs med ord och ritades in. I tre fall upprättades profiler i skala 1:20.

Vid den arkeologiska utredningen 2001 grävdes sökschakt längs den aktuella sträckan. Schakten var 5-7 m långa och 1,5 m breda och togs upp med mellanrum på ca 10 m.

Resultat och tolkning

1999

Vid utredningen 1999 framkom inget av arkeologiskt intresse vid undersökningen av ytan där verket var avsett att placeras (1 på kartan nedan). På anslutningssträckan där elledningen grävdes ned (3 på kartan nedan) påträffades boplatsslämningar på tre ställen. Dessa har senare givits fornminnesnummer RAÄ 134, 135 och 136 i Ödeshögs socken.

RAÄ 134, längst i väster, var en boplats som var kraftigt störd av plöjning som skett till ett djup av mellan 0,30 och 0,50 m. Sammanlagt dokumenterades sju anläggningar varav två härdar, tre kulturlagerfyllda gropar samt två kulturlagerrester. Vidare observerades två osäkra gropar som tolkades som möjliga stenlyft.

RAÄ 135 var belägen strax sydöst om RAÄ 134. Fornlämningen bestod av en överplöjd boplats där plogdjupet varierade mellan 0,25 och 0,30 m. Fem anläggningar dokumenterades, två av dem, A8 och A11 också i profil, skala 1:20. Anläggningarna bestod av två gropar, en härd ett stolphål samt en äldre bäckfåra.

RAÄ 136 var belägen strax norr om bytomten Råby 7:3 i elledningens sydöstligaste del. Här framkom en anläggning, A13. Denna bestod i en grop fylld med kulturlager. Även A13 dokumenterades i profil, skala 1:20.

I flera av de framkomna härdarna togs ¹⁴C-proven. Ett av dessa, från A11 på boplatsten RAÄ 135, har analyserats vid Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Kolet från härden daterades till 2280-1980 f.Kr (1 sigma, Ua-15785) vilket motsvarar senneolitisk stenålder.

Boplatserna RAÄ 134 och RAÄ 135 ligger nära varandra men någon samhörighet dem emellan går inte att bevisa i samband med en begränsad utredning som denna. Det bör dock påpekas att den finns en anläggningstom sträcka dem emellan samt att anläggningarna på de båda boplatserna ser olika ut för ögat.

2001

Vid den fortsatta utredningen 2001 utreddes platsen för ett andra vindkraftverk (2 på kartan ovan) och en anslutningsledning till detta (4 på kartan ovan). Vare sig på platsen för vindkraftverket eller längs anslutningsschaktet påträffades något av arkeologiskt intresse.

Tekniska uppgifter

Plats	Råby 7:1
Socken	Ödeshög
Kommun	Ödeshög
Län	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 134, 135 och 136
Ekonomiskt kartblad	084 26 (8E2j V Tollstad)
Koordinater	X64600209-6460221 Y1432735-1433646
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Lst Dnr	220-11993-99 och 220-11776-01
ÖLM Dnr	539/99 och 434/01
Projektnummer	6344
Uppdragsgivare	R&B Vindkraft AB Hans Danielsson
Kostnadsansvarig	R&B Vindkraft AB Hans Danielsson
Fältansvarig	Viktoria Björkhager och Markus Lindberg
Rapportansvarig	Olle Hörfors
Fältarbetstid	1999-11-08 och 17 samt 2001-08-28
Total projekttid	15 respektive 11 timmar
Totalt undersöktes	1000 respektive 96 löpmeter
Fynd	Ej tillvaratagna
Foto	Nej
Analyser	¹⁴ C, Ua-15785
Grafik	Lasse Norr
Renritning	Guije Clarmo
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2010:50 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Anläggningsbeskrivningar

RAÄ 134

A1

Kulturlagerrest. sotig med något kol.

A2

Grop. Kulturlagerfylld. Möjligen stenlyft, urlakad.

A3

Kulturlagerlins. 0,24 m bred och 0,09 m djup.

A4-5

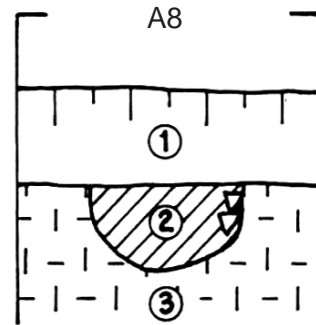
Gropar. Kulturlagerfyllda.

A6

Härd. 1,0 m i diameter och 0,1 m djup. Fyllning av sotig matjord, mjäla och stenar. Kraftigt störd av plöjning. 80 m väster om gärdesväg. I åkern i jämnhöjd med anläggningen påträffades en malstenslöpare (ej tillvaratagen).

A7

Härd. 0,8 m i diameter och 0,1-0,2 m djup. Fyllning av sotig matjord och enstaka skörbrända stenar. Kraftigt störd av plöjning. Upp mot höjden fanns två osäkra gropar, troligen stenlyft.

RAÄ 135

A8

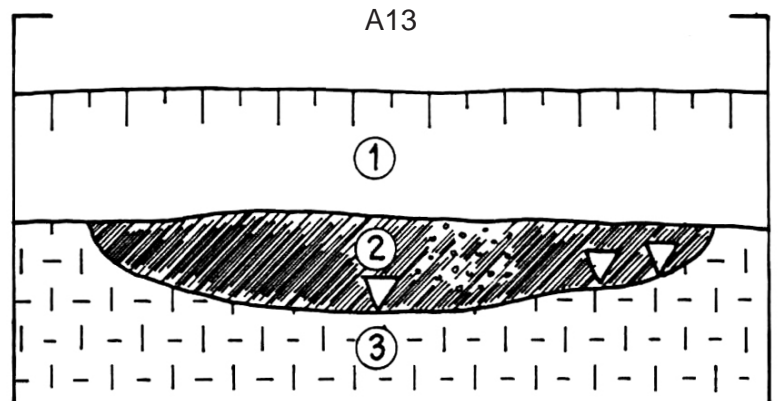
Stolphål. 0,42 m i diameter och 0,2 m djup. Rundad form. Fyllning av kolinblandad jord. Stenskoning av skärvig småsten.

A9

Grop. 0,7 m i diameter och 0,2 m djup. Fyllning av kulturjord och sotig mjäla samt enstaka stenar.

A10

Äldre bäckfåra.

A11

Härd. 1,7 m i diameter och 0,3 m djup med svagt skålformad botten. Fyllning av sotig mo och enstaka skärviga stenar. ¹⁴C-daterad till 2280-1980 f Kr (1 sigma, Ua-15785)

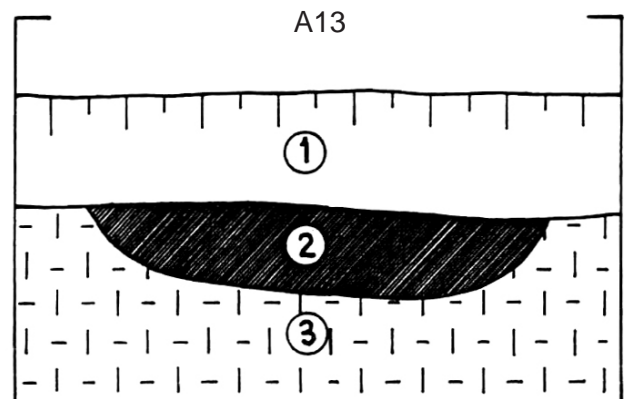
A12

Grop. Något oklar utbredning, 0,5 m i diameter och 0,3 m djup. Fyllning av kulturjord och sotig mo.

RAÄ 136

A13

Grop. 1,2 m i diameter och 0,2 m djup med skålformad botten. Fyllning av sotig, relativt fet mo och matjord. I fält tolkad som kokgrop.

Östergötlands länsmuseum utförde i november 1999 en arkeologisk utredning etapp 2 inför uppförandet av ett vindkraftverk och nedläggande av kabel till detsamma, vid Råby 7:1, i Ödeshögs socken och kommun. År 2001 kompletterades vindparken med ett andra vindkraftverk söder om det första varvid en förnyad utredning gjordes.

Vid den första utredningen påträffades tre områden med forn lämningar vid schaktningen för elkabeln. Boplatslämningarna har senare erhållit fornminnesnumren RAÄ 134, 135 och 136. På RAÄ 134, längst i väster, dokumenterades sju anläggningar i form av härdar, kulturlagerrester och gropar. På RAÄ 135 strax sydöst om RAÄ 134 dokumenterades fem anläggningar i form av gropar och härdar. En härd kunde ¹⁴C-dateras till senneolitikum. Vid RAÄ 136 längst i öster dokumenterades en grop/nedgrävning vilken tolkades som en kokgrop.